

Karel Krčan a Karel Kopecký :

Nové floristické nálezy v okolí Nového Města n. Metují a Týniště n. Orlicí

(*Hirschfeldia incana* LAG. FOSS. v ČSSR)

Květena okolí Nového Města n. Metují, Opočna, Dobrušky a Týniště n. Orlicí byla v posledních letech podrobně zpracována. Zajímavější materiál byl shrnut ve dvou obsáhlejších publikacích (viz KRČAN et KOPECKÝ 1959, 1960). V nich byly podrobeny revisi jednak starší literární údaje, vztahující se k floristickým poměrům studovaného území, jednak byl podán podrobný výčet druhů v území nově zjištěných.

Do obou příspěvků nebyly však zařazeny ty druhy, které si vyžádaly podrobnějšího srovnávacího studia nebo revise odborníků. (Za velmi ochotnou pomoc při určování některých rostlin jsme zavázáni především J. HOLUBOVÍ a VL. SKALICKÉMU.) V této souvislosti lze např. uvést nutnost ověření problematického výskytu *Calamagrostis varia* (SCHRAD.) HOST ve Zbytkách mezi Čes. Mezirříčím a Bohuslavicemi n. Met. (cf. DOSTÁL et al. 1948—1950 : 2040) nebo obtíže vznikající při určování některých zástupců rodů *Crataegus* L., *Lepidium* L. atd.

V tomto krátkém příspěvku, který je v podstatě doplňkem obou výše zmíněných publikací, zařazujeme proto některé zajímavější druhy vyšších, planě rostoucích nebo zplněných rostlin, jejichž správnost určení byla podrobena revisi nebo jejichž dnešní výskyt v území byl znovu prověřen buď s kladným či záporným výsledkem. Dále jsou uvedeny ty druhy, které byly ve studované oblasti nově zjištěny během tisku obou příspěvků. Přehledné mapky zpracovaného území jsou připojeny k našim dřívějším citovaným publikacím. Dokladový materiál je uložen v soukromých sbírkách obou autorů.

Alopecurus nigricans WICHURA = *A. geniculatus* × *A. pratensis* WICHURA: Tento vzácný kříženec byl několikrát pozorován mezi oběma rodiči v údolí Metuje pod Novým Městem.

Antirrhinum orontium L.: V r. 1958 zavlčen v několika exemplářích při okraji silnice Dobruška — Opočno, asi $1\frac{1}{2}$ km od Opočna.

Calamagrostis acutiflora REICHENBACH = *C. epigeios* × *C. arundinacea* HEIDENREICH: V červenci 1936 byla K. KRČANEM, na vysychající slatinné louce nedaleko dvora „Zbytka“ u Čes. Mezirříčí, sbírána třtina, kterou určil ROHLENA jako *Calamagrostis montana* DC. ROHLENA v soukromém dopise podotýká, že takto určené rostliny nepovažuje za shodné s druhem *Calamagrostis varia* (SCHRAD.) HOST. V r. 1942 bylo několik herbářových položek posláno k revisi OTRUBOVÍ, který je určil jako *Calamagrostis varia* (SCHRAD.) HOST s poznámkou, že mu není znám žádný rozdíl mezi *C. varia* a *C. montana*. FOJTÍKOVÁ ve své monografii o československých druzích rodu *Calamagrostis* ANDERSON určuje rostliny sebrané na zmíněné lokalitě a uložené v herbáři přírodovědecké fakulty KU v Praze, jako *Calamagrostis acutiflora* REICHENBACH. Toto poslední určení zdá se být nejpravděpodobnější, nikoliv však zcela závěrečné (FOJTÍKOVÁ sama poznamenává, že rostliny jsou nedostatečně sebrány). Tuto pravděpodobnou domněnku podporuje i skutečnost, že směnci *C. acutiflora* odpovídají i ROHLENOVY sběry z okolí Červené u Písku, určené původně rovněž jako *Calamagrostis varia* (cf. FOJTÍKOVÁ 1953 : 59—60). Záměna s *Calamagrostis arundinacea* var. *subvaria* TORRES, které odpovídají např. veškeré moravské sběry, považované původně za *Calamagrostis varia* (SCHRAD.) HOST, nepřipadá v našem případě v úvahu.

Callitriche palustris L. em. DRUCE: V r. 1959 ve spoustách na obnaženém dně rybníka v lese „Jáselný“ u Nov. Města - Krčína. Správnost určení byla ověřena podle monografie H. D. SCHOTSMANA (1954).

Carex lasiocarpa EHRH.: Krásný porost na bažině při železniční trati, severně od bývalé zastávky Petrovice n. OrL. Poměrně vzácně na mokřích slatinných loukách (*Caricetum diandrae drepanocladetosum intermedii* KOPECKÝ 1960) u Broumaru nedaleko Opočna, kde byla nalezena již r. 1944 KLIKOU. Je pozoruhodné, že ve starší botanické literatuře není ze studované oblasti vůbec uváděna.

Carex panicea L. f. *congesta* JÍLEK: Ve vlhkém lučním příkopu, jižně od obce Vrehoviny u Nov. Města. Tato forma byla popsána podle herbářových položek K. KRČANA v r. 1933 JÍLKEM.

Crataegus calciphila HRABĚTOVÁ: V jediném exempláři při okraji lučního příkopu mezi Nov. Městem a Vrchovinami (revid. HRABĚTOVÁ). Další nálezy tohoto nového druhu, popsaného r. 1956 z Hádů u Brna (HRABĚTOVÁ 1956: 7), jsou na Novoměstsku i Opočensku stále pravděpodobně. *Crataegus calciphila* byl původně pokládán za *Crataegus palmstruchii* LINDM., který v ČSSR pravděpodobně vůbec neroste (cf. KOPECKÝ 1955: 50).

Festuca trachyphylla (HACK.) KRAJ.: Poměrně hojně na písčítých půdách při okraji řídkého borového lesa podél železniční trati Týniště — Bolehošť, ale také v okolí Nov. Města (např. pod sírkárnou u cesty ke Krčínu), u východního okraje lesa „Jáselný“ jižně od Nov. Města (revid. POUZAR et HOUFEK).

Hirschfeldia incana (L.) LAGRÈZE-FOSSAT (nejčastěji syn.: *Brassica incana* MEIGEN, *Brassica nigra* var. *incana* DOSCH. et S. RIBA, *Erucastrum incanum* KOCH, *Sinapsis incana* L.): V několika exempláři při železniční trati východně od zastávky Petrovice n. OrL. (KRČAN 1956, det. HOLUB 1959, dokladový materiál uložen v herbáři K. Krčana; dostupný popis druhu viz SCHULZ 1919: 139). V ČSSR nebyl tento druh dosud publikován. Podle DOSTÁLA et al. (1948—1950: 238) byl sbírán kdysi na území jižního Slovenska REUSSEM. Zda REUSS (1853: 40) uváděl tento druh pro území dnešního Slovenka (a tedy i ČSSR) je však sporné a spíše pochybné. Reussovo územní pojetí Slovenska je ve srovnání s dnešním politickým vymezením slovenského území značně rozdílné, jak vyplývá ze zeměpisných údajů obsažených v úvodu citované Reussovy práce. Z maďarských lokalit, ležících v největší blízkosti slovenských hranic, je možno jmenovat okolí města Győr (slovensky Ráb). Od tohoto města uvádí dotyčný druh POLGÁR (1941), a to ze dvou míst, na kterých byl nalezen v letech 1914—1916 a pak v r. 1940. Je však zcela pravděpodobné, že lokality *Hirschfeldia incana* na území Československé socialistické republiky, zejména její jihovýchodní části, byly až dosud přehlíženy, snad vzhledem k nesnadnému určování druhu podle běžně užívaných klíčů. Lze soudit, že lokality druhu bývají ve střední Evropě většinou přechodného rázu.

Hirschfeldia incana je druh, jehož výskyt v ČSSR je možno na základě sběrů K. KRČANA a určení J. HOLUBA poprvé spolehlivěji doložit. *Hirschfeldia incana* je druhem mediteránního rozšíření (cf. HEGI et al. 1906—1931, IV-1: 226—229; SCHULZ 1919: 139—141 aj.). Z mediteránní oblasti byla druhotně zavlečena do střední Evropy, a to především do její západní, jihozápadní a jižní části (Maďarsko, Rakousko, Švýcarsko, Německo, Francie, Holandsko, údačně i Anglie), kde místy zdomácněla. Je zde řídko roztroušena hlavně na výslunných stráních, skalách a ruderárních stanovištích v teplejších oblastech, a to především v okresech s čilejším obchodním ruchem, v okolí přístavů a železničních uzlů (např. Hamburg, Magdeburg, Kolín n. Rýnem, Nürnberg, Münster atd.). Je uváděna i z východního Německa a Polska (např. Dráždany, Frankfurt n. Odrou, Vratislav).

Ve středoevropské oblasti svého rozšíření dává přednost sušším a výslunnějším stanovištím na kamenitých stráních a písčítých půdách, na železničních náspech, rumištích, v okolí cest a při polních okrajích (hlavně kultury jetelo-

travin). V mediteránní oblasti roste na stejných stanovištích. Skutečnost, že zde ze suchých stanovišť pustých míst, polních okrajů a olivových hájů (jižní část Řecka) proniká i do lužních lesů (Jordánsko), svědčí o značné šíři její ekologické amplitudy.

Chenopodium murale L.: V r. 1959 v obci Čánka, čímž byl znovu ověřen starý údaj ze studované oblasti (FREYEN in ČELAKOVSKÝ 1883 : 764).

Lepidium neglectum THELL.: V Čechách velmi vzácný druh, který byl v posledních letech několikrát pozorován a určen K. KRČANEM na lokalitě při pravém břehu Metuje u Krčina. Dkladový materiál byl revidován SKALICKÝM a HOLUBEM (1958). 17. VII. 1958 sbíráno několik rostlin u silnice naproti bavlnářskému závodu v Náchodě a v Bražci u Náchoda (revid. SKALICKÝ). V r. 1959 byla nalezena další lokalita tohoto druhu za opuštěným lomem při jihovýchodním okraji Nov. Města.

Melandrium dubium HAMPE = *M. album* × *M. diurnum* DOST.: V r. 1942 ojediněle mezi rodiči v pekelském údolí nedaleko Nov. Města -Leštín (det. ROHLENA). Pozdější sběry pocházejí z údolí Metuje u Nov. Města.

Nicandra physaloides (L.) GAERTN.: V r. 1957 planě rostoucí v bývalém lomu u nádraží v Nov. Městě.

Nuphar luteum (L.) SM.: V r. 1952 ve slepém rameni Zlatého potoka mezi dvorem „Zbytka“ a Čes. Meziříčím. Jinak hojněji pouze v Semechnickém rybníku u Opočna.

Poa chaixii VILL.: Mimo lokalitu u Vanovky (KRČAN et KOPECKÝ 1959 : 71) nalezena v r. 1958 ve více exemplářích při vlhkém lesním okraji u Metuje pod Nov. Městem.

Polygonum mite SCHRANK: Roztroušen v odvodňovacích příkopech, na mokřích loukách, v zamokřených silničních příkopech, na vlhkých polních okrajích (hlavně kultury zeleniny a okopanin), ale také na vlhkých místech podél domovních zdí a na návších v Bolehošti, v Mokřém, v lese u dvora Vranova, v opočenském parku, u lesa „Chropotína“ nedaleko Bolehoště, v Lipínách, u Semechnic, v okolí koupaliště u Broumaru a v r. 1958 také na návsi v Rohenicích. V r. 1959 bylo znovu sledováno rozšíření tohoto druhu a byly zjištěny další nové lokality v obcích nebo v okolí obcí Bohuslavice n. Met., Pohoří u Opočna, Očelice, Přepychy, Mokré, Bolehošť a Lhota u Bolehoště. V literatuře je druh uváděn pouze od Vranova (ROHLENA 1936). Domníváme se proto, že se v oblasti druhotně rozšířil teprve v průběhu posledních deseti až dvaceti let.

Potentilla murbeckii DOM. = *P. procumbens* × *P. reptans* WOLF: Na vlhké travnaté cestě v oboře u Týniště n. Orł. Rostliny sbírané K. KRČANEM v r. 1949 byly revidovány OTRUBOU.

Schoenus ferrugineus L.: Při revisi jediné známé lokality ve „Zbytkách“ u Čes. Meziříčí v r. 1958 bylo zjištěno, že tento druh zde v důsledku výsadby topolů pravděpodobně již vyhynul (cf. KRČAN et KOPECKÝ 1959 : 74). Uvedená lokalita byla posledním známým nalezištěm šášiní rezavé v severovýchodním Polabí.

Sorbus torminalis (L.) CR.: Velmi vzácně ve zbytcích listnatých hájů na výslunných jižních expozicích opukových strání v lese „Jáselný“ jižně od Nov. Města, v lese „Halín“ u Běstvin a u Pulic.

Veronica verna L.: Na písčíně mezi železniční tratí a oborou západně od Týniště, odkud pochází již údaj HROBAŘŮV (1946 : 13). V posledních letech se šíří ve větším množství při lesních okrajích mezi Týništěm a Rašovicemi.

Xanthium strumarium L.: V letech 1935—1953 planě rostoucí v okolí zahrádky K. KRČANA v Nov. Městě.

Literatura :

- ČELAKOVSKÝ L. (1883): Prodromus květeny české, IV. [vide p. 764]. Praha.
- DOSTÁL J. et al. (1948—1950): Květena ČSR, I—II. — Sbir. příruč. čs. bot. spol. 2., Praha.
- FOJTIKOVÁ-COUFALOVÁ K. (1953): Studie o československých druzích rodu *Calamagrostis* ANDERSON. — Dipl. práce biolog. fakulty KU v Praze. Rukopis, depon. knihovna Botan. ústavu KU v Praze.
- HEGI G. et al. (1906—1931): Illustrierte Flora von Mittel-Europa, IV—1 : 226—229. München.
- HRABĚTOVÁ A. (1956): Beitrag zur *Crataegus*-Taxonomie. — Spisy přírodov. fak. Masarykovy university v Brně 1956/378 [separatum 14 p.].
- HROBAŘ F. (1946): Druhý doplněk ke květeně Kostelecka a Rychnovska. — Vamberk.
- KOPECKÝ K. (1955): Hlohy Českého krasu. — Ochrana přírody 10 (2) : 48—51.
- KRČAN K. et KOPECKÝ K. (1959): Květena okolí Nového Města n. Metují. — Preslia 31 (1) : 52—77.
- KRČAN K. et KOPECKÝ K. (1960): Příspěvek ke květeně Opočenska a bližšího okolí Týniště n. Orł. — Práce Krajského musea v Hradci Králové, Serie A, 2 (2).: Hradec Králové.

- POLGÁR S. (1941): Györmegye flórája. — Budapest. Separatum [pag. 71].
- REUSS G. (1853): Květena Slovenska. — B. Štávnica.
- ROHLENA J. (1936): Příspěvky k floristickému výzkumu Čech. 13. — Časopis Národ. musea, 1936, Praha.
- SCHOTSMAN H. D. (1954): A Taxonomic Spectrum of the Section *Eu-Callitriche* in the Netherlands. — Acta Botanica Neerlandica, 3 (3) : 313—384.
- SCHULZ O. E. (1919): *Cruciferae-Brassicaceae*. — In ENGLER, Das Pflanzenreich, IV-105 : 1—290. Leipzig.

František Černo ch :

***Cerastium tenoreanum* SER. in DC. na jižní Moravě**

Cerastium tenoreanum SER. je druh donedávna v Československu přehlížený. Vzhledem k jeho areálu bylo nutno předpokládat jej i na našem území a tento předpoklad se ukázal správný. Na jižním Slovensku je více lokalit tohoto druhu. (SOJÁK.) Z českých zemí není dosud znám, proto upozorňuji na jedinou prokázanou lokalitu v této oblasti. Je pravděpodobné, že detailnější průzkum povede k objevení dalších lokalit.

Cerastium tenoreanum SER. roste na jižní Moravě v cerošipákovém lese zvaném „Boří les“ u Valtic, nedaleko zámečku „Rendez vous“, na lesních písčínách. V jeho blízkosti jsou některé další zajímavé rostliny, z nichž uvádím *Carex curvata* KNAF, *Carex ericetorum* POLL. a *Carex frutschii* WAISB. Doklady ze dne 7. 5. 1952 jsou vesměs uloženy v mém herbáři.

Současně upozorňuji, že další druh z rodu rožců, *Cerastium lucorum* SCHUR., roste i na východním Slovensku, např. v dubinách u Pavlovců nad Uhem. (ČERNOCH, 24. 7. 1957.) Tento druh je častý na vlhkých místech v listnatých lesích Dražanské vysočiny a jinde a je v herbářích často pod názvem *Cerastium vulgatum* L. subspp. *nemorale* UECHTR.